

Vista general de la part de destrossa més considerable de la necròpolis.

la necròpolis (entenguem-nos, el que normalment considerem necròpolis) com l'avinguda Espanya.

¿Quantes no ha estat les cases en el subsòl de les quals no es trobassin restes arqueològiques importants? Els propietaris sovint procuraren amagar-les i fer-les desaparèixer al més prest millor, no fos cosa que els n'aturassin l'edificació.

Hem d'assenyalar que tota la zona compresa entre la Via Romana i l'avinguda Espanya fou un importantíssim camp arqueològic, arrasat per complet sense haver estat mai ben estudiat. Per donar-ne una idea, a la Via Romana (antiga via d'aquesta època) es descobrí un pou amb més de dues-centes figuretes representant la deessa cartaginesa Tànit; això i el fet que prop d'aquell lloc es posassin al descobert les restes d'una important edificació, segurament púnica (molt semblant al santuari fenici de Tell Es Safi) feren sospitar la presència d'un temple dedicat a Tànit al llavors director del Museu Arqueològic J. M. Mañá de Angulo.

També, a la citada via, fou trobada una estela sepulcral dedicada a L. Oculaci. Això féu suposar que en aquell lloc tenia un important mausoleu, al qual devien pertànyer les estàtues romanes del Portal de ses Taules.

El lloc ocupat actualment per l'edifici de les monges de la Consolació, el tret corresponent de la Via Púnica, el Crèdit Balear i fins l'avinguda Espanya foren l'emplaçament d'una importantíssima factoria de ceràmica, de la qual es trobaren el forn intacte, innumbrables peces —algunes tarades— i peces de ceràmica grisa (una ceràmica de gran importància i d'origen discutit). Quantes coses no hauria aclarit un estudi detallat d'aquell taller!

Havent ja vist com la ignorància d'uns ha condemnat quasi la meitat de la necròpolis a una mort ràpida i la incompetència d'altres està condemnant l'altra meitat a una mort menys ràpida però no menys efectiva, baldament es tracti d'un monument nacional indiscutible i indiscutit, quant fàcil no és imaginar el tràgic destí de les restes púniques i romanes esbargides per tot el sòl de l'illa. Quasi no val la pena esmentar ses Fontanelles, el santuari paleocristià, de Santa Agnès, i el santuari púnic d'es Cuieram, aquests dos darrers també monuments nacionals.

Si ve a Eivissa algú de fora aficionat a la història, estirat per escrits sobre la importància de l'illa, aquest serà el trist quadre, per ara sense solució previsible, que se li presentarà de l'arqueologia eivissenca.

JOAN RAMON TORRES

L'advocació de la Verge de Montserrat a Aubarca

Heretàrem dels nostres passats de terres catalanes, juntament amb la nostra estimada llengua, una ferma devoció a la Verge Maria. I. Macabich, quan tracta de les advocacions amb què és honorada la Mare de Déu, recorda, entre altres, la de la Verge de Montserrat. Comenta quant arrelada estava, a les nostres illes, la devoció a la Verge Moreneta, Patrona de Catalunya. I escriu: «Y no ha desaparecido, por el favor de Dios, esta simpática devoción en nuestra Isla.»

El poble d'Aubarca fou un interessant focus de tan autèntica devoció catalana.

A Sant Mateu, cap a l'any 1886, hi havia, a la parròquia, una imatge que reproduïa ben fidelment la Verge Moreneta i la Muntanya Santa. L'havia regalada la família de Can Toni d'en Xicu (Gorra), que també regalà un retaule i una taula d'altar. Això encara hi és, però la imatge va perillar en la guerra civil.

Hi ha, a l'Arxiu de Sant Mateu, tres toms d'un llibre que es titula *Año Virgíneo*. L'obra sencera comprenia quatre toms. En manca el segon. L'autor és D. Esteban Dolz, catedràtic de Teologia de la Universitat de València. Fou editat a Barcelona a la impremta de Teresa Piferrer, plaça de l'Àngel, l'any 1759. En el dit llibre, hi ha molts exemples i còpia d'exhortacions. A l'Index, hi ha miracles i favors autèntics de la Verge de Montserrat, assenyalats amb llapis; la qual cosa indica que, en la predicació, se'n serviren els rectors de la parròquia.

Ara encara, molts són els d'Aubarca que conserven aquesta devoció a la Verge de Montserrat. I, si van a Barcelona, no deixen de visitar el seu Santuari.

L'Año Virgíneo, del que hem parlat, també porta la llegenda de Fray Juan Guarín, el Fra Garí del nostre cançoner. Aquesta llegenda, l'autor de *L'Año Virgíneo* la posa com a fet històric succeït «por los años del Señor de ochocientos ochenta y ocho, siendo Conde de Barcelona Jofre Velloso», o sigui, Guifré el Pilós.

Hi ha algunes diferències de detalls entre la llegenda del cançoner eivissenc i la versió del dit *Año Virgíneo*.

La nostra llegenda diu que «el dianye el va anar a veure (a Fra Garí) —en forma d'un bon senyor—, diguent-li que li seria —bon amic i companyó». *L'Año Virgíneo* ens en parla.

La nostra cançó de Fra Garí diu que l'ahota de la llegenda «era fia d'un comte». L'autor de *L'Año Virgíneo* escriu que el comte era Guifré el Pilós.

En la llegenda que coneixem a Eivissa, i recollida per I. Macabich, el dimoni és qui aconsella Fra Garí que degolli la filla del comte. No així, en *L'Año Virgíneo*.

En la versió de *L'Año Virgíneo*, l'infant que, per transmissió de Déu, va parlar a Fra Garí dient-li que estava perdonat de Déu, tenia tres mesos, i en la llegenda eivissenca, només tres dies.

A. C.